

DÜŞÜNCE YAZILARI-II

3. HAFTA

TÜR 102 TÜRK DİLİ II

Amaçlar

- ☞ Bu bölüm tamamlandıktan sonra;
 - ☞ Sohbet, biyografi, gezi yazısı ve mektup türleri hakkında bilgi sahibi olunması,
 - ☞ Gezi yazısı-anı, biyografi-otobiyografi, sohbet-deneme arasındaki farklılıkların kavranması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kavramlar

- ☞ Sohbet
- ☞ Söyleşi
- ☞ Seyahatname
- ☞ Biyografi
- ☞ Otobiyografi

İçindekiler

- ☞ Sohbet (Söyleşi)
- ☞ Biyografi
- ☞ Otobiyografi
- ☞ Gezi Yazısı (Seyahatname)
- ☞ Mektup

Sohbet (Söyleşi)

- ❧ Daha ziyade dergi ve gazete yazısı olarak karşımıza çıkan söyleşi, yazarın bir konu hakkındaki düşüncelerini okurla sohbet ediyormuş gibi ifade ettiği yazı türüdür.
- ❧ Samimiyet esastır.
- ❧ Bir fikri açıklayan, düşüncüyü geliştiren yazılardır.
- ❧ Yazar düşüncelerini muhakkak kabul ettirmek gibi bir amaç gütmeyiz. Kendi kişisel düşüncelerini ileri sürer. Düşüncelerinin doğruluğunda ısrarcı değildir.

Sohbet (Söyleşi)

- ❧ Bu yazı türünde yazar, ele aldığı konuyu derinlemesine incelemeyi, bilimsel bir ispatı amaçlamaz.
- ❧ Sohbet türündeki yazılarda samimi, cana yakın, nükteli bir üslup kullanılır.
- ❧ Karşılıklı konuşma havası hakimdir. Yazarın okura yönelttiği sorular da bunu etkiler.

Sohbet (Söyleşi)

- Öznel bir bakış açısıyla kaleme alınır.
- Amaç, okuyucuyu konu üzerinde düşünmeye davet etmektir.
- Sohbet türünde açıklayıcı ve söyleşmeye bağlı anlatım kullanılır. Dil ağırlıklı olarak göndergesel işlevdedir.
- Açık, akıcı, yalın, duru bir anlatım kullanılır.

Sohbet (Söyleşi)

- ❧ Söyleşilerde bir konu sınırlandırması yoktur. Gündelik olaylar, edebiyat ve sanat dünyası, ortak yaşantılar, toplumsal değerler söyleşinin konusu olabilir.
- ❧ Yazar deyimlerden, atasözlerinden, hatıralardan, halk fıkralarından, özlü sözlerden yararlanır.
- ❧ Sohbet türü yazılarda herkesi ilgilendiren konular seçilir.

Sohbet (Söyleşi)

- ❧ Cümleler, konuşma üslubundadır ve genellikle devriktir.
- ❧ Yazar karşısında biri varmış gibi sorular sorar, cevaplar verir.

Sohbet (Söyleşi)

Sohbet Türünün Türk Edebiyatındaki Önemli Temsilcileri

- ☞ Ahmet Rasim - Ramazan Sohbetleri
- ☞ Şevket Rado - Eşref Saati
- ☞ Nurullah Ataç - Karalama Defteri

Sohbet (Söyleşi)

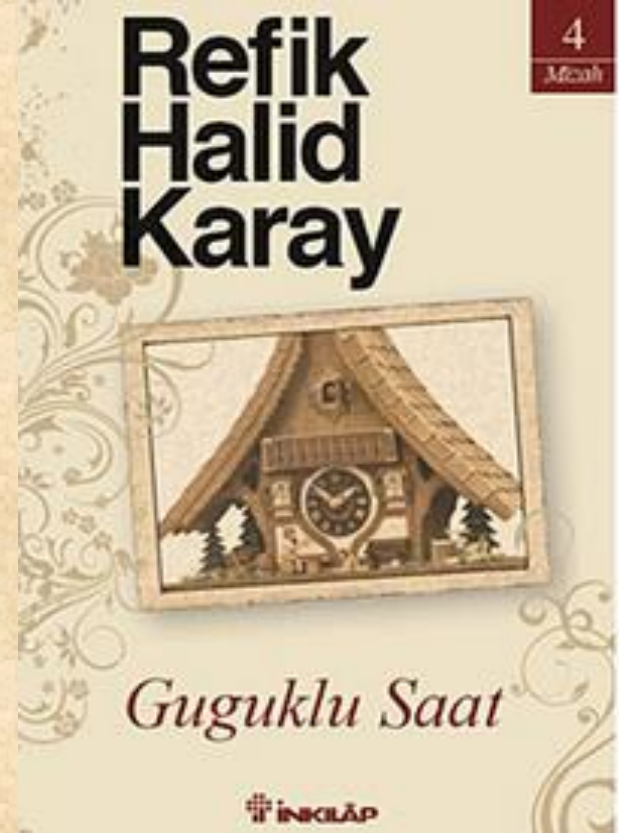
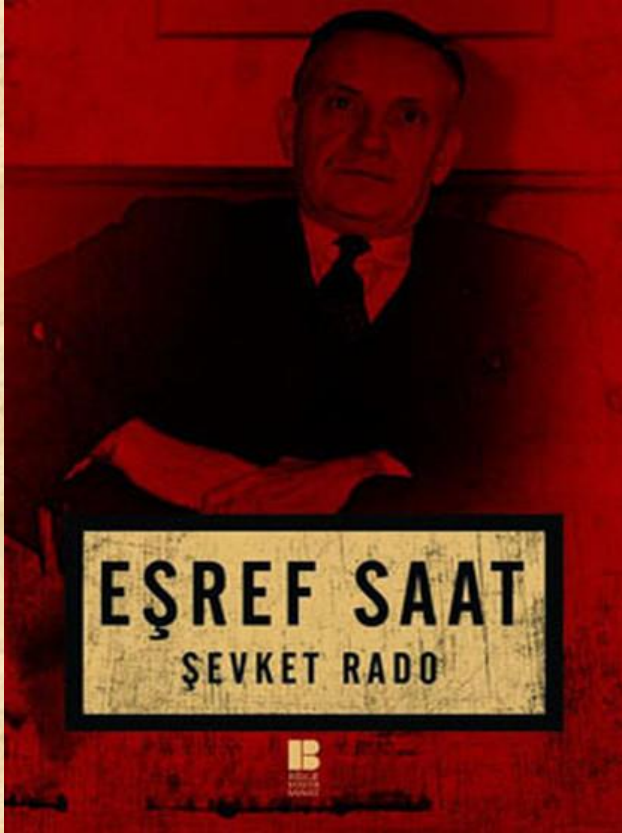
Sohbet Türünün Türk Edebiyatındaki Önemli Temsilcileri

❧ Falih Rıfkı Atay - Pazar Konuşmaları

❧ Ahmet Kabaklı - Sohbetler

❧ Refik Halit Karay, Hasan Ali Yücel, Attila İlhan, Burhan Felek gibi yazarlar da bu türde eserler vermişlerdir.

Sohbet (Söyleşi)

Sohbet (Söyleşi)

Sohbet-Deneme Farkı

☞ Sohbet okuyucuyla konuşuyormuş gibi yazılırken; deneme kendi kendine konuşuyormuş gibi yazılır.

Sohbet (Söyleşi)

Sohbet-Fıkra Farkı

☞ Sohbetlerde her türlü konu işlenirken; fıkralarda güncel konular işlenir.

Sohbet (Söyleşi)

Sohbet - Makale Farkı

- ☞ Sohbetinde samimi; makalede ise resmi bir anlatım vardır.
- ☞ Sohbetinde günlük konuşma dili kullanılırken, makalede akademik bir dil kullanılır.

Sohbet (Söyleşi)

Sohbet - Makale Farkı

- ☞ Sohbetinde düşünceyi kanıtlama amacı güdülmezken; makalede kanıtlama, bilimsel bir sonuca ulaşma amaçlanır.
- ☞ Sohbetinde konu derinlemesine incelenmez ama makalede ispatlama amacı olduğu için konu derinlemesine ele alınır.

Sohbet (Söyleşi)

Örnek Metin:

Güler Yüz

Asık suratlı insanlardan hoşlanır mısınız desem tabii bana gülersiniz. Zaten ben de biraz gülmeniz için söze böyle başladım. Güler yüze ve gülmeye dair olan bu konuşmayı asık suratla dinlemenizi istemem tabii. Konuşurken söze başladığınız sırada karşınızdakinin kaşlarını çattığını, asık bir suratla sizi dinlediğini görürseniz konuşmak hevesiniz kırılır. Lafı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız. Bir de karşınızdakinin sizi güler yüzle dinlediğini, hatta araya biraz da tatlı söz karıştırarak sohbele renk verdiğini göreceksanız konuştukça konuşacağınız gelir.

...

Şevket Rado, *Eşref Saat*

Sohbet (Söyleşi)

Örnek Metin:

Geldiği Gibi

...

Kışı, gündüzleri kısacık olduğu için sevmem. Sabahleyin bir türlü doğmak bilmeyen güneş erkenden de çekip gider. Hele şimdi! Saat dördü geçti mi, ortalık kararıyor. Ne anladım ben ondan? Pencereden bakıyorum, tertemiz bir hava, berrak... Bir çekicilik vardır Ankara'nın ışığında, İstanbul'ununki gibi öyle baygın değildir, yarı sevdalı, yarı üzünlü hülyalar kurmaya sürüklemeyen insanı, çıkıp gezmeye çağırır. Ama nereye gideceksin? Sen daha biraz yürümeden sular karacak, çevreni seçemez olacaksın. Lambaların ışığı ne kadar parlak olursa olsun, gezmelere elverişli değildir.

...

Nurullah Ataç, *Söyleşiler*

Biyografi

- ☞ Alanında ünlü bir kişinin yaşamını anlatan yazılardır.
- ☞ Anlatım belgelere dayandırılır. Tarafsız bir tutum takınılır.
- ☞ Anlatılanlar kronolojik sıra içinde verilir.

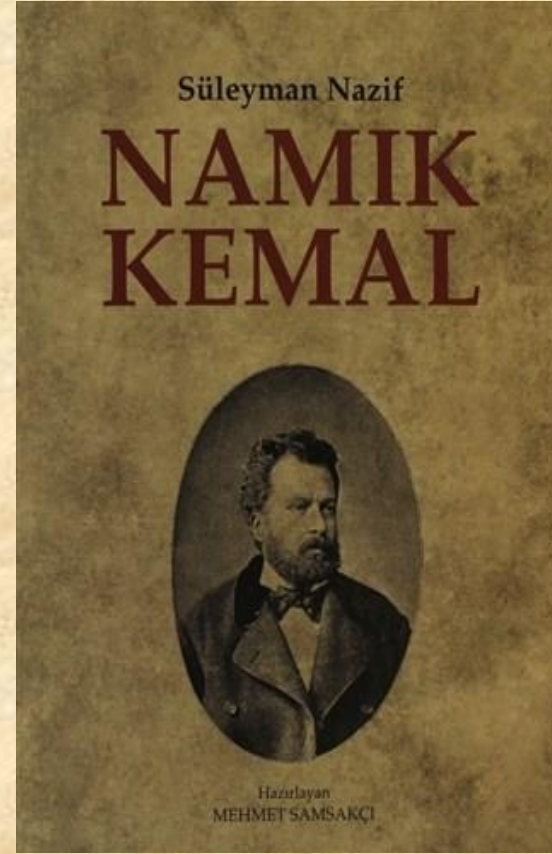
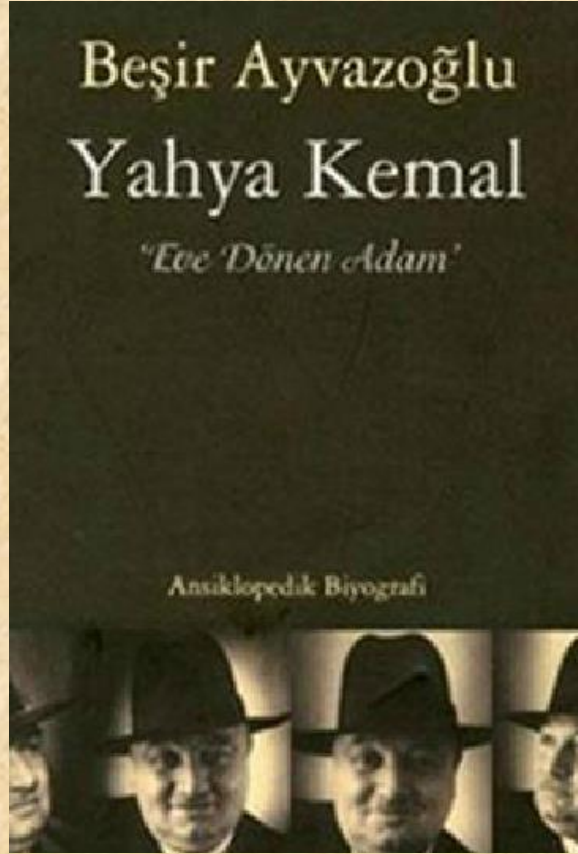
Biyografi

- ❧ Cümleler 3. tekil şahısta kurulur.
- ❧ “Tercüme-i hal” olarak da ifade edilir.
- ❧ Edebiyatımızda ilk biyografi örneğini Ali Şir Nevai *Mecalisü'n-Nefais* adlı tezkiresiyle vermiştir.

Kelime anlamıyla "zikredilen, zikri geçen" anlamına gelen **tezkire**, Divan edebiyatında bir tür adıdır. Divan şairlerinin hayatı, sanatçılığı, eserleri hakkında bilgi veren eserlerdir.

Biyografi

Biyografi

Biyografi türünde eser verenler:

- ❧ Süleyman Nazif-Mehmet Akif
- ❧ Şevket Süreyya Aydemir-Tek Adam
- ❧ Ahmet Hamdi Tanpınar-Tevfik Fikret
- ❧ Beşir Ayvazoğlu-Ömrüm Benim Bir Ateşti/ Ahmet Haşim'in Hayatı, Sanatı, Estetiği, Dramı
- ❧ Nazan Bekiroğlu-Şair Nigar Hanım

Biyografi

Örnek Metin:

CEMİL MERİÇ

Yazar ve mütercim. 12 Aralık 1917’de Hatay Reyhanlı’da doğdu. Hatay Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümüne girdi. Öğrenimini tamamlayamadan Hatay’a döndü. Bir süre ilkokul öğretmenliği ve nahiye müdürlüğü, Tercüme Kalemî’nde reis muavinliği yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Elazığ Lisesi’nde Fransızca öğretmenliği yaptı (1942-45). İstanbul Üniversitesi yabancı diller okulunda okutman olarak çalıştı (1946). 1955’te gözleri görmez oldu. Fakat talebelerinin yardımıyla çalışmalarını ölümüne kadar sürdürdü. 1974 senesinde İstanbul Üniversitesi’nden emekli oldu. 13 Haziran 1987 günü İstanbul’da vefat etti.

...

Otobiyografi

- ❧ Kişinin yaşam öyküsünün başkası tarafından değil; bizzat kendisi tarafından anlatıldığı yazılara otobiyografi denir.
- ❧ Otobiyografi metinleri, yazarının yaşadığı devri yansıttığı için dönemin tarihi, kültürü ve gelenekleri hakkında da bilgi verir.

Otobiyografi

- œ Edebî bir tür olarak otobiyografi, 19. yüzyılda, Batıdaki Romantizm akımı içinde modern ve yeni bir anlatı türü olarak doğmuştur.
- œ Modern otobiyografi türünün ilk örneği olarak Rousseau'nun *İtiraflar'ı* (*Les Confessions* 1781-88) kabul edilmektedir.

Otobiyografi

Başlıca otobiyografi örnekleri:

- ❧ Necip Fazıl Kısakürek - O ve Ben
- ❧ Şevket Süreyya Aydemir - Suyu Arayan Adam
- ❧ Abidin Dino - Kısa Hayat Öyküm

Otobiyografi

❧ Otobiyografi metinleri, yazarın öz yaşam öyküsünü kurgulamadan anlatmasıyken bazen otobiyografik verilerden yola çıkarak bunların bir kurgu içerisine yerleştirilmesi de söz konusudur. Bu durumda otobiyografik öykü ve romanlar yazılmış olur. Bu tür yazılarda kurmaca ile gerçeklik iç içe geçmiştir.

Otobiyografi

Otobiyografik roman örnekleri:

- œ Peyami Safa -Dokuzuncu Hariciye Koğuşu
- œ Oğuz Atay - Bir Bilim Adamının Romanı
- œ Elif Şafak - Siyah Süt
- œ Henri Charriere - Kelebek
- œ Maksim Gorki - Çocukluğum

Otobiyografi

Örnek Metin:

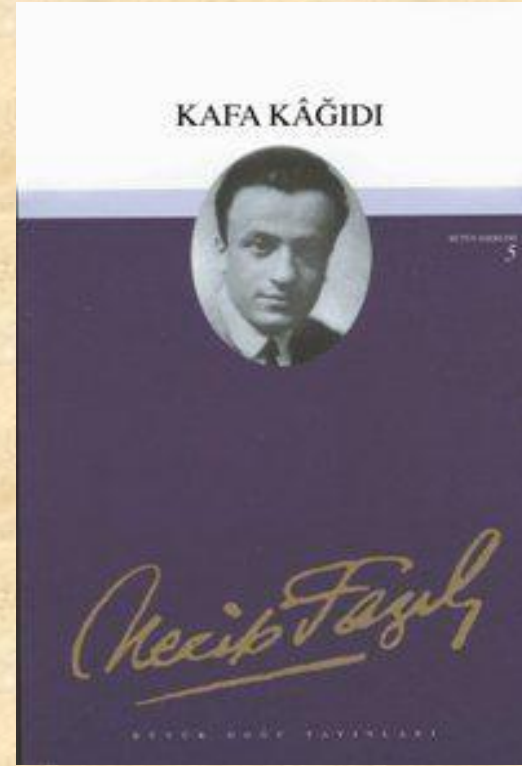
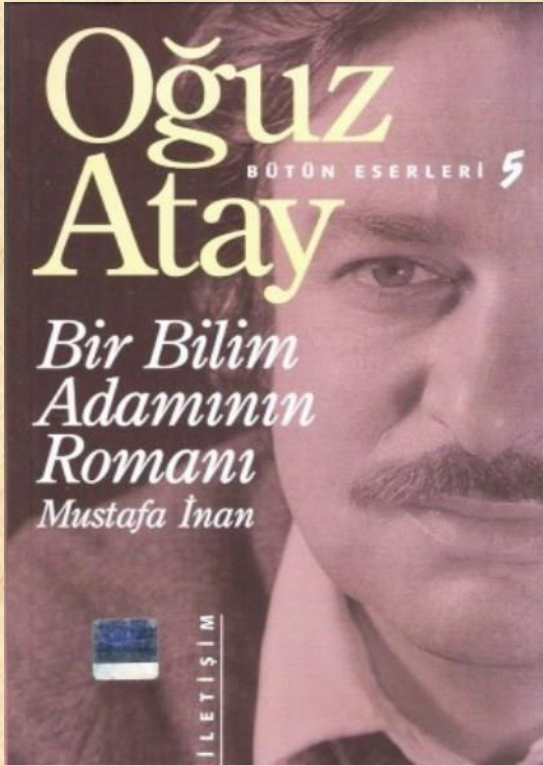
Cahit Külebi

1916 ya da 1917 güzü sonuna doğru doğmuşum. Babamın Kur'an üzerine yazdığı not 1332 Aralık ayı. Milâdi'ye çevrilince 1917 yılının 9 Ocak günü oluyor, doğruysa. Ha bir yıl önce ha bir yıl sonra, ne önemi var, denilebilir. Bence çok önemli. O kış kıyamet günlerinde annem de tifo ya da tifüsten ağır hasta. Göç ederken bir kağıt üstünde de doğabilirdim. Annem çok sağlam yapılı bir köylü ağa kızıydı. İnatçı, acımasız, pratik zekâlı. Yaşı belli değildi. Hiç perhiz etmedi, 90'ına doğru öldü.

Annemin ateşli hastalığı onu, hem de bakımsız kış göçünde, öldürebilir. Ölseydi ben de karnında ölecektim. Bu hastalık bende bir eksiklik bırakmadı. Çocukken ben de sağlıklıydım. Seferberlik günlerinde beni köyde çok iyi beslemişler. İri kemikliyim. Fazla tatlı canlı da değilim. Ülser gibi, anfizem gibi hastalıklar sonradan oldu.

...

Otobiyografi

Gezi Yazısı (Seyahatname)

❧ Bir kişinin yurt içinde veya yurt dışında gezip gördüğü yerleri gözlem ve değerlendirmeleriyle anlattığı yazılardır.

Gezi yazılarında;

- ❧ Gezip görülen yerlerin ilgi çekici yönleri ele alınır.
- ❧ Anlatımı canlı ve akıcıdır.
- ❧ Yazar gezilen yer ile ilgili kendi düşüncelerini de ortaya koyar.

Gezi Yazısı (Seyahatname)

- ❧ Öğretici bir niteliğe sahiptir.
- ❧ Tarihi belge niteliği taşır.
- ❧ Coğrafya, sosyoloji, tarih, folklor gibi birçok alana kaynaklık eder.
- ❧ Açık ve sade bir üslup kullanılır.
- ❧ İlk örneğini Heredotos vermiştir.

Gezi Yazısı (Seyahatname)

Bazı gezi yazısı örnekleri:

- ❧ Evliya Çelebi-Seyahatname
- ❧ Ahmet Haşim-Frankfurt Seyahatnamesi
- ❧ Falih Rıfkı Atay-Tuna Kıyıları, Bizim Akdeniz, Denizaşırı
- ❧ Reşat Nuri Güntekin-Anadolu Notları
- ❧ Mehmet Akif Ersoy-Berlin Hatıraları
- ❧ Mustafa Balel-Bükreş Günleri
- ❧ Murat Belge-Başka Kentler, Başka Denizler
- ❧ Yavuz Bülent Bakiler-

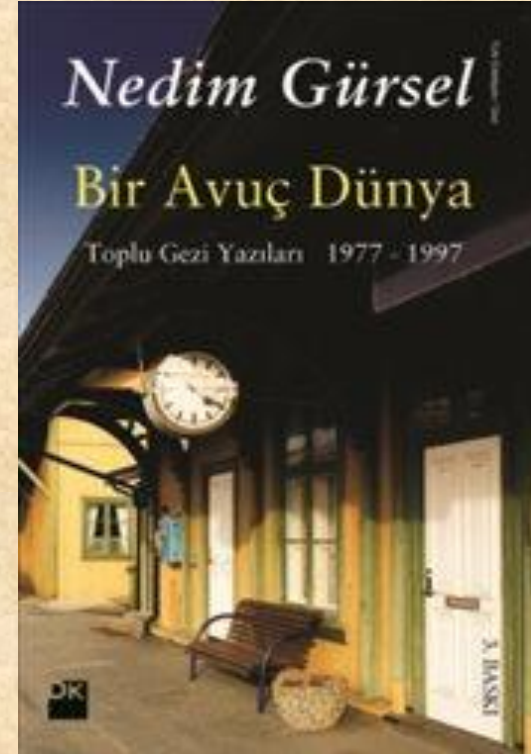
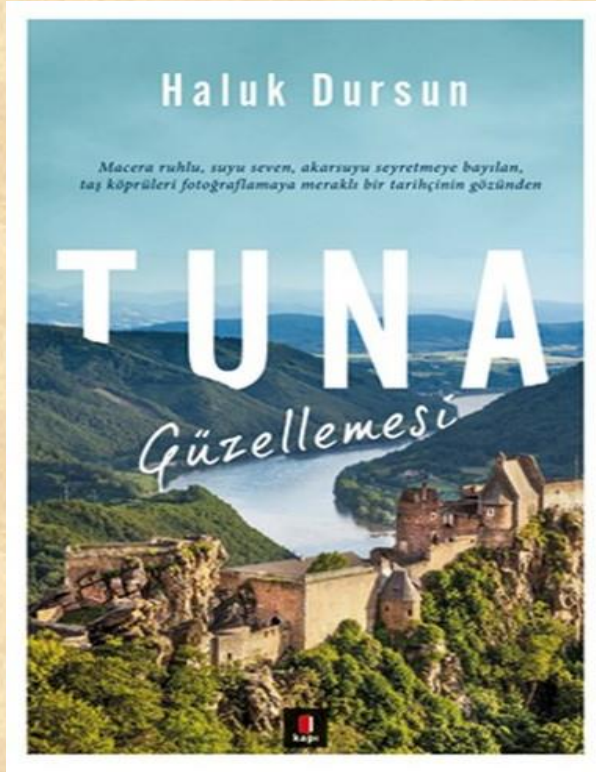
Gezi Yazısı (Seyahatname)

- Gezi yazıları genelde anı ve günlük türleriyle karıştırılsa da;
- Gezi yazılarında sadece insanların anıları değil, aynı zamanda coğrafya da geniş bir şekilde anlatılır.
- Gezi yazılarında, anı ve günlükte olduğu gibi zaman değil gözlem ön plandadır.
- Ancak her üç tür de gerçek hayatı konu alması bakımından birbirine yaklaşırlar.

Gezi Yazısı (Seyahatname)

- Gezi yazıları sadece gezip görmek ihtiyacından doğmamıştır. Hac ziyareti veya resmi yurt dışı görevleri çerçevesinde yazılan eserler de gezi yazısına dahil edilebilir.
- Bu çerçevede elçilik göreviyle başka ülkelere giden Osmanlı İmparatorluğu elçilerinin yazmış oldukları **sefaretnameler** de bu tür için önemli eserlerdir.

Gezi Yazısı (Seyahatname)

Gezi Yazısı (Seyahatname)

Örnek Metin:

Tac Mahal'i şöyle ayaküstü bir görüp geçmek yetmez. Onu güneş doğarken, öğleyin, akşamüstü, gurup vakti ve özellikle ay ışığında göreceksiniz. Biz şanslı imişiz ki seferimiz dolunaya rastladı. (...) Gurup vakti, inanmayacaksınız, o mermerler önce portakal rengine sonra eflatuna dönüştü. Ay ışığında ise uçuk bir maviliğe büründü. Şahı Cihan'a hak verdim. Gözlerinizin yaşarması işten değildi.

Haldun Taner, *Düşsem Yollara Yollara*

Gezi Yazısı (Seyahatname)

Örnek Metin:

Bu, Roma'ya üçüncü gelişimdir. Ama Roma, orada doğup orada büyüyenler için bile bitmez. Her heykel, her tablo, her anıt, size her görünüşünde güzelliğin yeni bir sırrını açacaktır. Roma'da heykel vatandaş olmuştur. O, müzede değil, bizim gibi sokaklarda dolaşıyor, meydanlarda geziniyor, parklarda dinleniyor! Sabahleyin ağzından sular dökülen aslanları seyrederek Doney'e gittim. Burası, büyük otellerin, şık mağazaların ve camlarından hare hare sular akan çiçeklerin sıralandığı büyük bir cadde üstünde, Via Veneto'da bir kahvedir ama Mehmet Akif'in "Mahalle Kahvesi" değil, bir temizlik ve zarâfet sergisi...

Yusuf Ziya Ortaç-Göz Ucu İle Avrupa

Başvurulan Kaynaklar

- ❧ Babacan, Mahmut (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. İstanbul: 3F Yay.
- ❧ Demir, Nurettin ve Emine Yılmaz (2009). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*. 1. Basım. Ankara: Nobel Yay.
- ❧ Karaağaç, Günay – Yavuzer, Hayati (2011). *Yükseköğretimde Türk Dili ve Kompozisyon*. 1. Basım, Ankara: Okutman Yay.
- ❧ Sarı, Mehmet (2011). *Fakülte ve Yüksekokullar İçin Türk Dili Ders Kitabı*. Gen. 2. Basım. Ankara: Okutman Yay.
- ❧ *Üniversiteler İçin Türk Dili El Kitabı*. (2010). Ed. Mustafa Durmuş. 1. Basım. Ankara: Grafiker Yay.